

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita R. P. Iosephi Anchietae Societatis Iesv Sacerdotis In Brasilia defuncti

Berettari, Sebastiano

Coloniae Agrippinae, 1617

Vitæ. Iosephi Anchietæ E Societate Iesv Liber Qvintvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42044

seam vllam, aut fastidium haberet. Aeger pio affectu obediendi, sancti senis virtute fretus comedere ausus confestim melius habere coepit; paucisque diebus diuina adiutus ope conualuit omnino. Hæc porro hocne, an alio tempore acciderint, incertum.

VITÆ.

IOSEPHI AN-
CHIE TÆ ESOCIE-
TATE IESV

LIBER QVINTVS.

INTER has curas *Eius inua-*
tum regendæ provin- *letudo, &*
ciæ, fratrumque op- *frequentes*
portunitatibus in- *morbi.*
seruiendistum Lusi-

tanos, Brasilosque iuuandi perpetua inualetudo, morbig; assidui, hominem toto penè tempore, quo fuit in Brasilia, exercitum habuerunt, Initiũ autè habuere morbi ab ea dor-
si lu-

si luxatione, quæ à primo ipsius ty-
 rocinio per totū vitæ cursū illi mo-
 lesta fuit. Accessere deinde varia in-
 commoda frigorū, famis, itinerū,
 fatigationū, ærumnarumq; aliarū,
 penè quotidianarum, quas incur-
 rat necesse est, qui in eiusmodi vi-
 nea Domini versatur, quæ est cru-
 cis fructuum feracissima. Ac si nihil
 aliud accederet, quantam morbo-
 rum, ac dolorum sementem in
 nervis, artubus, compagibus, toto
 que corpore fecerat aduersus ille
 casus, cum homo tanta imbecilli-
 tate propè semihoram altis aquis
 coopertus hæsit in fundo fluminis,
 indeque extractus, madida veste,
 cœlo pluuio iter persequi mul-
 tas horas in noctem multam
 necesse habuit? Tum perpetua,
 cui ætatem pene omnem assue-
 uerat insomnia, etsi illi quodam
 modo naturalis, corpus tamen,
 & spiritus eo leuamento frau-
 dauerat, quod ex somni beneficio
 perciperent. Accedebat multa cor-
 poris imbecillitas morborum,
 & no-

& nouarum tentationum illecebra
& perene nutrimentum: quæ etsi va-
lida ætas, fortiter sustinens, mi-
nus molesta sentiebat, iis tamen ho-
mini iam seni, & inualido haud
facile erat reluctari. Itaq;, quantum
de ætate viribusque in dies dete-
rebatur, tantum ad morbos, do-
loresque accedebat. Inde & fre-
quens decumbere, & pharmaca,
curationesque adhibere cogeba-
tur.

IN his languoribus adiuit aliquã-
do valetudinarij ministrũ, quærit ex
eo, quid in cubiculo operam infu-
mat frustra? respondet se litteras ad
sororem scribere Olyssiponem. Ad
coelum subridens Iosephus ait, ei li-
teras dato; præstat in præsentem mi-
hi prandium parari: languebat e-
nim ex morbo. Cognouit postea
certis nunciis frater, ipsam illo
ipso tempore, quo ea loquutus Io-
sephus erat, diem suũ obiisse. Petiit à
Iosepho ad illius animam iuuan-
dam, vt Missæ semel sacrificium of-
ferret. Id tum se fecisse respondit
cum,

*Absens
qua lon-
ge euene-
re cogno-
scit.*

cū à Deo ex hac vita educta est. Sed ex his, & superioribus Iosephi verbis licet conijcere, vtramq; rem illi diuinitus indicatam esse, & mulieris mortem, & fratrem in cubiculo frustra scribendis literis occupatum.

AT TEXAM aliud non absimile, quod circa extrema illius tempora videtur contigisse. Literæ ad ipsum ex patria venerant à sorore, quibus nondum resignatis, & vnde essent, & quid ijs scriptum esset, præmonuit; multaque cum lætitiæ significatione sororem suam dixit graui, perpetuoque corporis dolore affectam, cū diuina omni voluntate coniunctam, incommodum illud magna cum animi tranquillitate tolerare.

IN morbis porro, quibus assidue afflictabatur, curationibusque talem se præbebat, qualem ipsius animi inuicta magnitudo, perpetuaque cum Deo communicatio, & toto illius vitæ decursu perspecta virtus non imperito cuiuslibet suadeat

deat; vt pigeat de eo valetudinarij
ministri testimonium referre, tan-
quam rem leuem, & minimè parem
tantæ virtutis magnitudini: nullum
vnquam ægrotum hominem se ex-
pertum esse minùs languentem in
corporis doloribus, æquè fortem in
patiendo, atque ad curationes, diæ-
tasque obedientem, vel per ea ipsa
tempora, quibus prouinciam rege-
bat.

PHARMACHVM sumpserat, *Amarum*
cùm eo ipso die carnes illi ferunt *prandium*
in prandium cum amara cucurbi- *ægrotus*
ta elixatas, quod per imprudentiam *comedit*
non animaduenterat is, qui illas co- *silentio.*
xerat. Sensit igitur, cùm gustasset, a-
maritiam; itaque ægrè comedebat.
Ratus valetudinarius ex pharmaco,
& nausea lassatas vires esse sto-
machi, ad eum excitandum, Patrem
hortatur strenuè vt comedat; sto-
macho enim vires redituras. Tum
ille sibi vim faciens, quasi multa cū
incunditate manderet, valetudina-
rio obediuit; hausit etiam ex amara
illa decoctione iustum iuculi &
Q mentum.

menfum: quæsiuit deinde, an aliquid ex eo superesset alijs dandum; negante valetudinario, obtulit. Paulo post sensit valetudinarius erratum, redit ad Patrem consternatus: me cæcum, ignosce, inquit, Pater, mea imprudentia te perdidisti. Cui subridens Iosephus: non me, ait, perdidisti frater, sed recreasti potius; cum me voluerit Dominus tantulum suarum acerbitatum degustare, cum è cruce pendentem fel, & acetum in potum sunt oblata.

*Leuatur
regendi
munere,*

SED crescentibus in dies exerciti senis morbis, doloribusque, fuit onere leuandus alios regendi, cum se ipsa natura iam regere non posset. Id fuit haud ita multo post eius è Ianuariensi ora cum Visitatore Goueano reditum, anno eius sæculi octogesimo quinto, aut sexto in eunte, septimo eius Prouincialis administrationis: tot enim annis prouinciam tenuit, cum septuagesimo octauo suscepisset. Successor est illi datus Martialis Belliartes.

POST

POSITO regendi munere, & le-
natus utcumq; ex morbo, ad inferio-
ra Brasiliæ, vbi maximam vitæ par-
tem egerat, redire iussus est: hæsitq;
aliquandiu in Sebastianensi Colle-
gio: in multa tamen imbecillitate
valetudinis, & variorum morbo-
rum conflictatione nunquam cu-
ram posuit totum se in aliorum v-
tilitatem impendendi, studio, atq;
ardore animi naturæ imbecillita-
tem superante. Discant hinc labores
non timere, qui nimia indulgentia
sui, & meritis plus nimio con-
cedendum putant. Scribit ipse de
hoc tempore, cum in opere Brafi-
los iuuandi versaretur ad Igna-
tium Tolosam. Corporis valetu-
do est quidem imbecilla, sed ea ta-
men quæ gratiæ viribus adiuta se
sustinet: neque enim Deus ipse
deest, nisi ego ipse mihi desim. Ita-
que & peregrinationes suscipere,
& Brasiliorum vicos obire, debi-
leque corpus ad indigenas Cate-
chismo erudiendos utcumque tra-
here ei solemne erat: ac si quando,

*Eius vi-
ta priua-
ta.*

Q 2 quo l

quod necesse fuit sæpius contingere, inter ambulandum ipsum lassitudo progredi prohiberet, subsistebat tantisper; ac regionis more in reti interquiescebat, quod itineris comites indigenæ duobus affixum hastilibus suspendebant. Inde, recreatis modica quiete viribus, iter persequebatur, & ut fortis Christi miles, nullam amabiliorem quietem ardentius optabat, quam in animarum salute procuranda nunquam defatigari.

PRAEERAT per id tempus Sebastiani Collegio Ferdinãdus Cardinius: cuius obedientia tum Iosephus ipse summa cum animi sui iucunditate, tum cæteræ circa sedes S. Vincentij, Spiritus sancti, Sanctorum, & Piratiningæ regebantur. Et ut intelligatur quantum opere non modo diuini Spiritus illius sermones pleni erant, sed ingenii etiam lumine, & sententiarum pondere efficaces, non me pigebit, etiam hæc, quæ cuiquam videri possint leuia, consuetari. Optabat vnus è fratribus Antonius

tonius Riberius cum ipso viuere,
eique familiariter ministrare; ad
eum rescripsit è sinu Ianuariensi in
hæc verba.

EPISTOLA AD ANTO-
nium Riberium Societa-
tis Fr.

FRATER in Christo mihi cha-
rissime pax Christi. Satis sciote
intelligere, quàm mihi gratum es-
set, pro meo in te amore, studioque
tuæ progressionis ad virtutem, te
mecum habere: sed, quando Deo
D. N. aliter visum est, demus ope-
ram, vt cum illo coniuncti viua-
mus, eum nobis socium adhibea-
mus, qui in locis omnibus, omni-
busque temporibus nobiscum est:
quem si quando à nobis nostris ma-
lis moribus repellimus, semper ta-
men ad cordis nostri fores adstans
pulsat; vt, aperto ostio intret ad
nos, ac diuersetur nobiscum, vnaque
cum ipso Pater, ac Spiritus sanctus
adueniant. Curandum igitur, ne

Q 3 quis

quis in nobis locus illius vacet præ-
 sentia; neque res vlla alia vllam ne-
 minimam quidem animi partem
 occupet. Est præclara illius Pa-
 tris, & Patriarchæ S. Francisci sen-
 tentia: nolle de nobis diabolum
 plus quàm vel tenuissimum capil-
 lum; ex illo enim cogitat chamum
 ingentem, validumque ad nostras
 constringendas animas, sibiq; vèdi-
 cãdas conficere. Si modò semel nos
 in re aliqua, vel minima, ad no-
 stram sequendam voluntatem im-
 pellit, inde ad alias, atq; alias adigit
 eò vsq; quoad obedientiam postha-
 beamus, quæ non in nostra, sed in
 Dei facienda voluntate sita est,
 Præsidum voce nobis explicata. Si
 semel vel leuissimam turpem cogi-
 tationem excutere cunctemur, id
 ipsum arripit; eoque contentus ei
 longum agmen foediorum specie-
 rum consequentium adnectit. Si se-
 mel modicum in studio orandi in-
 tepescimus, & contentionem humi-
 liter cum Deo communicandi tan-
 tulummodo remittimus, sensim tã-
 tum

tum nobis algorem inijcit in animum, vt non modò internarum cogitationum gustum nullum sentiamus, sed pias etiam omnes exercitationes, & ipsam quoq; religiosam vitam penitus fastidiamus; nosq; ipsos ad libertatem, & humanas voluptates conuertamus. Atque ita prorsus fit, frater charissime. Contède igitur frater ad brauium; magnū iter diuina adiutus ope adhuc fecisti: quantum iam super sit, Deus scit. Id breuissimum fortasse erit: ipse tibi opem feret, ipse te comitabitur. Caue ab eo te abiungas: nam, quanuis peregrinus tibi videatur itinere, vt olim Discipulis Emmaentem proficiscentibus, tamen ad illius sermonis cor tuum inardescet, spiritualique solatio in via redundabit. Scio enim te persæpe, quæ illius bonitas est, spiritualibus hisce delicijs abundare, præsertim porrigente illo tibi inter preces panem coelestium charismatum, & diuinam carnem suã in Angelorū conuiuio. Quòd si quando mentem

Q 4   diuino

diuino solatio destitutam, tædioq;
affectam languere senseris, illud ti-
bi remedio fit, eius laciniam appre-
hendere, atque eum ad te verbis il-
lis inuitare: *Mane nobiscum Domi-
ne quoniam ad uesperas cit, inclinata
est iam dies;* noxque irruiat tentatio-
num, & solito crebrius, impetrata
facultate, ad sacram mensam acce-
dere. Confido enim diuini eius pa-
buli virtute, te ab ea mensa cum re-
cesseris, lætitiæ plenum iter ma-
gna alacritate persequiturum, do-
nec coelestem teneas Ierusalem.
Has literas velim cum fratre altero
N. communices: illius enim quoque
causâ hæc scripsi; cum utrumq; ve-
strum, omnesque fratres nostros,
quotquot in Societate viuimus, eius
sancti Spiritus plenos esse velim,
qui tanto cum rei miraculo hodie-
ro die coelitus illapsus Apostolo-
rû animos cõpleuit: ut illius diuinis
donis cõfirmati, nihil vnquam, quo
illius impediatur in nobis gratia,
committamus; sed potius tanto au-
cti amico, tanq; digno hospite in-
tra

tra nostræ animæ domicilium excepto, ad finem vsque vitæ eius dulci amore, consuetudineque perfruamur. Iesus Christus vnà cum B. Virgine nobiscum semper hæreant. Amen. E flumine Ianuario prid. Non. Iunias, ipso Dominico die Pentecostes 1587.

Tuus in Christo Frater

IOSEPHVS ANCHIETA.

LICET, cum alia, tum illud maxime ex hac epistola, tanquam ex paruo, contractoque exemplo, quanta in eius verbis vis inesset, intelligere ad hominum animos amore in Deum, studioque pietatis inflammandos. Hæsit in vrbe S. Sebastiano ad annum eius sæculi octogesimum septimum, vt ex eius vidimus epistola; eodemque anno transtulit se ad sedem Spiritus sancti. Et, quoniam semel coepimus eius spiritualem doctrinam delibare, ne id quidem præterire æquum visum est, quod ex ipsa Spiritus sancti sede hoc ipso anno ad Franciscum

Q 5

scum

scum Escalantium scripsit; quem in ipso Ianuariensi sinu ex Hispanica classe ab ipso admissum in Societatem scripsimus.

EPISTOLA AD FRANCISCUM ESCALANTIUM.

I E S V S.

CHARRISIME in Christo frater pax Christi. Quoniam nostra nauis, qua ad te literas dare constitueram, non ita breui iter factura erat, statui nihilominus has ad te literas fortunę committere bonam illis, nobisque, & verē bonam à Deo fortunam comprecatus; quæ est in Dei gratia, & amore semper viuere, & in eo ad finē usque vitæ perseverare. Huius rei causā Deus te ab humanis rebus auellens religioniq; inseuit; teque in ea tot annos aluit, conseruauitque. Cuius diligenter, ne vel modicum quidem diffidentię cor tuum subeat: nam etsi in te, & tuisque rebus nihil

nisi

nisi miseras, culpas, & magnam aduersus hostium impugnationes imbecillitatem inuenias ; à Deo tamen firmum tibi est auxilium , & omnia diuinæ gratiæ bona , quibus fultus præsidij, certamina superate ac de hostib⁹ triūphare tibi dabitur. Scio quidem te isto genere vitæ esse contentum , deque eo per sæpe Deo grates agere: tamen intelligo, fiduciam tibi, vti dixi, opus esse , tum in Deo , tum in Præsidum tuorum charitate defixā, quos Dei loco habeas necesse est : ijs enim studio illud est in primis, vt esse debet, perfectam vt virtutem assequaris , atq; ad eā rem omnia tibi adiumenta comparare. Caue, ne ad hunc ex animo tibi sensum euellendum, vlla ne tenuis quidem suspicio subrepat. Quicquid alij seu sentiant, seu suggerant , illud tibi persuade, te in isto esse Collegio tantum vti tuam salutem à Deo consequare. Da operam , vt ipse saluus fias , & hoc contentus esto, ita tamē vt, cum intra animum tuum fratres omnes

Q 6 inter-

interno amore; ac reuerentia prosequaris, eosque virorum sanctorum numero habendos esse sentias, tua tamen consuetudo, & colloquia cum ijs præcipuè sint, quorum tibi v. tum, moresque ad fructum pietatis prodesse sentias. Beatam in primis Virginem Reginam nostram, perpetuam tota vita adiutricem fac habeas, ei que de me interdum preces offer. E sede Spiritus sancti, in qua frequens tui memor sum. 14. Kal. Ianuarias 1587.

Tuus in Christo Frater.

IOSEPHVS ANCHIETA.

PAREM planè pietatem, diuini que Spiritus virtutem duæ aliæ ad eundem epistolæ continent; que, quia prodesse possunt, statui eas non omittere: tum ob eum, qui percipi ex ijs fructus potest, tum vt ijs satisfaciam, qui aduersus hunc virum aliquam reuerentiam conceperunt; vt his legendis, ipsum sibi præsentem, & loquentem audire videantur.

IDEM

IDEM AD EVNDEM.

IESVS.

FRATER in Christo charissime
pax Christi. Magnum fructum
cupio, cum mecum ipse cogito, qui-
bus bonis Deus adhuc te auxerit,
augeatque in dies, & qui largè in te
suam manum effudit, effundet ad-
huc largiùs dehinc: etenim illi in-
fitu est benignè facere, cum sit ipse
summum bonum, infinitaque boni-
tas; quæ quanto latius emanat, tan-
to ampliore ipse gloria dignus est.
Decet igitur te cordis spatia pro-
ferre, quò possis id totum; quod Di-
uina maiestas paratum tibi habet,
quòd certè multum est, excipere:
sed necesse est, omnem inde amo-
rem, qui aut Dei non sit, aut in
Deum non tendat, eijcias. Confide
multum illius diuinæ gratiæ; nam
qui prima tibi mediaq; tam secun-
da, secundi ora etiam vltima in So-
cietate largietur; quæ non ita longè
iam abesse cogita: nã, vt quãdiutissi-
mè viuas, plurimum que in diuina
causa

Q 7

causa labores, id totum breue, & modicum est, prout tam bonus & Pater, & Dominus dignus est. Propitiam valde, & strenuam habes adiutricem sanctissimam Virginem Reginam nostram Dei Matrem: ne te ab illa abiungas; ipsamque perpetuo roga, ne nos deserat: ipse enim ope omnia poteris. Peto ut huius miseri fratris tui Iosephi in tuis ad ipsam precibus memineris.

ERAT hic, ad quem scribit, ut supra demonstrauius, faber lignarius, natione Cantaber, artis sue operarius valde bonus; magnamque sua opera utilitatem praestiterat Societati; ad ipsum iam tertio ex eadem praefectura Spiritus sancti literas dedit.

EIVSDEM AD EVNDEM.

I E S V S.

*Prescri-
pserat
enim Lu-
sitanicè
Charis-*

FRATER in Christo charissimo
pax Christi. Iam penè me fuger-
rat ad te Castellano idiomate
scribere, sed haud multum in lo-
quela

quela est. Is verò totius rei cardo
est, non loqui, sed operari & bo-
ni esse studiosos; neq; aliam lo-
quutione nosse, quam quæ sapit o-
bedientiã. Hęc enim omniũ maximè
à Deo intelligitur; hæc propria i-
psius loquutio est, & vndè abest o-
bediẽtia, frustra ibi cum Deo proli-
xa colloquia miscentur, non enim
exaudit sermonem, qui aut sine, aut
præter obediẽtiã ab ore funditur.
Hinc satis intelliges, si quando te
obediẽtia ita in opere habeat oc-
cupatum, vt ad orandum tempora
non suppetãt, ipsam pro te obediẽ-
tiam orare; eamq; ille audit, qui fa-
ctus est obediens vsque ad mortem.
Spero, quæ Dei in te bonitas est, te
hanc rationem optimè tenere, & o-
bediendi operam in orandi vsu
conuertere; cum inter aggrediendũ
opus, & continuandum; mente in
Deum coniecta, operam subinde il-
li offeras in sacrificium; absolutoq;
opere illi gratias agas, qui te dignũ
fecerit, vt in eius obsequio occupa-
reris, atque in re, quam certò
scires

*simo in
Christo
Irmão pro
Hispanico
Hermano.*

scires ipsius esse voluntatis. Tum
 ad elapsa tempora recuperanda, scis,
 cum subinde datur, Dominicos, fe-
 stosque dies reliquos tibi assumere,
 Missæ sacrificio sæpius assistere, o-
 randi spatia proferre, quo tempore
 Deus transactos obedientiæ labo-
 res diuinis solatijs compensat. Ve-
 rum illud hoc loco te monitum vo-
 lo : te per hæc tempora magnum
 æs alienum contrahere. Quæres,
 quodnam? nempe vt Deum pro me
 deprecæris, atque hoc æs alienum
 debetur charitati : cui cum maximè
 debitum redditur, nunquam tamen
 reddendi, nec debendi finis inueni-
 tur, nam, quod debitum soluimus,
 id ipsum ei debemus : itaq; quantò
 plura soluuntur, tantò plura super-
 sunt, quæ debentur. Neque ea res
 mediocri mihi voluptati est, te mi-
 hi talem debitorem obuénisse, què
 scio multo meliorem, pleniorèq;
 mercedem rependere, quam quan-
 tum mihi debeat. Atque hæc ra-
 tione tibi multo plus, quam impen-
 dis ad tua lucra accedit ; euadisque
 in

in dies hac ratione infumendo, di-
tior. Deus, pro sua liberalitate te
semper suis immensis augeat divitijs;
quibus & tibi, & tuis fratribus egē-
tibus fructui esse possis. Fratribus
Aloysio, Hernando, Tinocio, & qui-
buscunque volueris, poterisque pe-
to à me multam in Domino salu-
tem dicas. E Præfectura Spiritus
sancti Non. Jul. 1591.

Tuus in Christo Frater

IOSEPHVS ANCHIETA.

INTERIM in eadem Præfectu-
ra Spiritus sancti consuetis exerci-
tationibus, laboribusq; in opere iu-
vandi proximos summus laborū cō-
temptor versabatur. Quod verò va-
cui temporis ab opere, & quietis à
valetudine dabatur, id totum ad
scribendum, & memoriam rerum
consignandam conferebat: scribe-
bat autem iussu Præsidentum rerū hi-
storiarum à Societate Iesu in Brasilia
gestarum. Cuius partem anno ante,
quā mortuus est, se iam confecisse,
& paratum habere exemplū, quod
Romam

*Eius oc-
cupatio-
nes, &
studia
extrema
atate.*

Romam mittere iubebatur, scripsit ad Emmanuelem viegam, quæ Maromisiis Apostolū, vti suprà demonstrauimus, reliquerat. Circa hæc ipsa tempora, cū adhuc inter varias tentationes reliquæ nonnullæ pristini vigoris superessent, accisæ illæ quidē & imminutę, sed tamē per interualla repullulātes videtur id cōtigisse, quod Antonij Sequerię testimonio cognitum est. Is enim publicus ad ciuitatis tribunal scriba, & Cancellarius cameræ in oppido Sanctis post Iosephi mortem testimonium sua manu scriptum, & sui officij sigillo signatum dedit in hæc verba. Testis sum, me cum Patre Iosepho Anchieta superioribus annis Piratiningam iter habuisse, vnaque nobiscum tres, quatuorve comites iuisse, eo itinere nullum aliud vinū habuisse, nisi vinum factitium ex melle, quod Iosepho dederat vir pius illi familiaris Nicolaus Grilius. Id Iosephus intra cucurbitā in lagenulæ modum conformatā gerebat; ea quadantal minusculum (mēsurā ei⁹ regionis est) capere po-

*Agua in
vinum
sepius
conuersa.*

terat. Eo in itinere tres, quatuorue dies infumpsimus; & cum ter diebus singulis, ut viatores solent, cibum caperemus, ad potum ex eadem cucurbita hauriebamus omnes: & cum suam quisque sitim extinguere contenderet; nunquam tamen colocynthinum œnophorum desit cuiquam abunde suppeditare: quin etiã quantum vini in singulis comestationibus detraheretur, tantundem aquæ superinfundi Pater præciperet; & tamen quoties cibum repeteremus, semper fidele vasculum eandem copiã lecti, & probati vini, & omniũ iudicio melioris quã primi benignè reddidit: neq; quisquam è toto comitatu dubitauit, quin id miraculo adscribẽdũ fuerit, eratq; omnium fama euulgatum aliã multa cum diuino miraculo coniuncta ab eodem Patre facta esse; omniumque iudicio Præfectura tota vir sanctus habebatur.

Hoc testimonium etsi in oppido Sanctis multis post annis à Sequeria datum est, non tamen iter
inde

inde, neque ex oppido S. Vincentio, vbi aliquandiu Iosephus versatus est, susceptum videtur: nam neq; S. Vincentio, neque Sanctis tā longē distat Piratininga, vt triduum, quadriduumue iter illud exegerit, quod sapiūs vno die Iosephus, alijque confecerint. Quod si ex oppido Spiritu sancto mari discesserunt, fuit Caput frigidum flectendum, & aut Ianuariensis sinus nauigandus, aut S. Vincentium appellendum, indeq; terrestre iter capescendū: sin terrestri itinere, obitis finibus Tamuyarū, perrexerūt; potuit alterutrū iter triduum, quadriduumq; absumere.

Anno Domini 1590. potestas illi fit quam cunq; sibi sedem eligendi.

ANNO porrò nonagesimo Praefes Prouincialis ei liberū fecit, quēcūq; sedes eius maximē animo coliberet, eā sibi extremæ quietē senectutis adoptare. Sed homo nullius rei æquē atque obediendi, & in diuina causa laborandi studiosus, ea vti facultate sibi religioni duxit. Et libet hoc loco ipsa eius verba ex epistola ad Ignatium Tolosam adscribere, P. Prouincialis optionem
mih

mihi dedit, quamcunq; vellem mihi sedem eligendi: non me libertas tanta delectat: est. n. saepe cū cæcitate cōiuncta, & periculo à recto itinere aberrandi; cū, quid sibi maximè conueniat, dispiciat nemo: valdeq; esset absurdum, cū duobus & quadraginta abhinc annis omnem deme, deq; vitæ meæ rationibus potestatem libero Præsidiū arbitrio permiserim, nūc extrema hac ætate vel de me quidquam arbitrato meo statuere. Me totum Patris Ferdinandi Cardini, cū ad finem Ianuariæ Rector Sebastianensis Collegij proficisceretur, potestati dedi: nunc diuinæ voluntatis fuit, vt comes P. Didaco Ferdinādo ad hunc vicum Reritibam in Spiritus sancti Præfecturam, Brasīlos iuuandi, doctrināq; confirmandi causā venire. Cū his libentiū operā pono, quā cū Lusitanis: illos enim quæsitū in Brasiliam missus sum: & fortasse diuina prouidentia constituit, vt comes eidē adiungar Sacerdoti, ad interiora gentis penetranda, aliasq; errantes
oues

oues ad Ecclesiæ caulas cogendas; ut, quando non alia ratione coronæ Martyrum compos esse possim, cōtingat mihi saltem inter itinerum asperitates, summamq; rerum omnium inopiã ab omnibus deserto, atq; omni humano solamine destituto, in aliqua horum motiũ rupe pro fratribus meis vitã relinquere. Hæc erãt admirãdi senis, & athlete fortissimi vltimę quietis vota optatissima.

Anno Domini 1592. ad Prouincialem Patrum conuentum Bahyam venit.

Circa annum 1592. venit ad Prouincialem Patrum conuentum Bahyam. In eo conuentu lectus est Aloysius Fonsæca, qui de Prouinciæ rebus Romam procurator mitteretur, homo exiguis viribus, & imbecilla valetudine. Attulit vni è Patribus Pernãbucensis Collegij, qui conuentui non interfuerat, pro eo, quo erat in Fonsæcam amore, ea electio sollicitudinem; eaq; de re ad Iosephum admirationis plenas literas dedit; quĩ fieri potuerit, ut in eam electionem consenserit, tanto cum periculo hominis inualidi, & infirma corporis constitutione? Et, quando

quando ita constitutum erat, petiit ab ipso, ad se saltem ut scriberet, an esset rediturus. Ad eum ita rescripsit Iosephus; ut, cum de se nihil diceret, electionis tamen dignitatem integra fide his verbis tueretur. P. Aloysius Fonseca eò tendit, quò eum Deus mittit, & iubet proficisci: & quanuis infirma valetudine nauim conscenderit, tamen cum oram istam ad Pernambuci conspectum adnauigaret, meliùs habebat; magnaque ei ad valetudinem accessio facta erat; qui, etsi magno suo cum incòmodo, tamen incolumis perueniet, quo mittitur, negotiaque ex sententia, multa cum omnium probatione transiget; indeque eo redibit, ubi ipsi à Deo itinerum finis constitutus est. Nunc, quando ita Deo visum est, nos ad illius sanctissimam voluntatem adtemperemus, necesse est. Hæc omnia, uti Iosephus premonuerat, contigerunt. Fonseca enim satis bene confirmatus in Lusitaniam, indeque Romam venit; transactisque feliciter rebus omnibus, in re-

in reditu, cum in Hispaniam peruenisset, Matridij & itineris, & vite finem inuenit anno eiusdem sæculi nonagesimo quarto.

*Redit in
Præse-
cturam
Spiritus
sancti.*

*Reuoca-
tur ad
oppidum
Spiritus
sanctum*

REDIERAT Bahia ad suas excolendas segetes Iosephus in Præfecturam Spiritus sancti, versabaturq; in vicis Brasilorum occupatus in opere indigenas iuuandi. Anno autem nonagesimo sexto, aut nõ ita multo antè ob illius inualetudinem, & frequentes morborum accessiones Præsidis literis reuocatus est ad oppidum Spiritum sanctum; ibi maiorem fore copiam curationum, & opportunitatum aliarum ad imbecillitatem sustentandam. Ipse rem cum Patribus, qui in eodem vico versabantur, deliberat, videaturne esse ea morbi conditio, vt possit se itineris periculo committere (est enim leucarum quatuordecim) an verò fatius sit Præsidi periculo proposito, per litteras satisfacere. Negantibus cunctis profectionem esse tentandam, visus est acquiescere paulò post, re meliùs considerata, statuit

de Societate Iesu Lib. V.   **an**

statuit omnino discedere; quod si se
mori contigerit, leuem fore iactu-
ram; multoque id prestare, quam
tanta iam aetate minus obedientis
exemplum iuuenibus relinquere. Et
videtur Deus illius obedientiam
ratam habuisse: nam profectus pra-
efeti incommodo leuatus vitam tra-
xit adhuc anno diutius.

R E P A R A T A utcumque inter *Reritibam*
affiduos languores valetudine, cum *redii.*

fatis virium esse visum est, rediit ad
suos labores repetendos Reritibam.
Ibi, cum iterum tentatiuncula rede-
ante, decumberet, nocte quadam, qua
erat in omnes charitate, & studio re-
bus in omnibus iuandi, surrexit e
cubili ad pharmacum aegroto alteri
temperandum; nam hanc quoque pe-
ritiam tenebat; & ut erat languidus ex
morbo, & aetate, diuturnisque inco-
modis confectus, inter operam, ri-
gore superueniente, humi concidit.
Eo casu morbus auctus in sextum
usque mensem hominem lecto affi-
xum tenuit, variantibus morbi vicissi-
tudinibus, modo lenioribus, modo
R   **g**rauioribus

gravioribus, & semper cum aliquo virium decremento, momentoque ad morbi vim accedente; natura tandē morbi diuturnitate, & ætatis grauitate afflictā artis ope cū releuari ampli⁹ nō posset, & reualeſcēdi spes quotidie decreſceret, iuſſit Præſes hominem ad oppidum Spiritum ſanctum deportari. Verūm, cū ibi quoque morbus ingraueſceret, vnam in prioris cœli repetitione ſpem ſuperſeſſe arbitrati, ruruſus Reritibam curarunt reportandum: ſed nimirum ſtamina ad telam longiùs texendam non ſufficiebant; nec morbi, doloresque vitæ finem, ſed vita deſiciens morbos, doloresque accerſebat, & hora illi iam aduenerat præmiorum. Videtur vtiq; à Deo impetraſſe vt ſaltem inter Chriſtianos Braſilos vitam finiret, quos tantopere dilexerat, quibuſq; inſtruendis, & Chriſtiana virtute informandis, tanto cum ardore animi, & ſincera charitate deſudauerat.

V T redijt Reritibam, nouis doloribus

Ruruſus
Spiritus
ſanctum,
indeq;
Reriti-
bam re-
porta-
tur.

loribus superuenientibus, veteri- *Illius mors*
 busque acrius recrudescentibus, *anno Do.*
 grauius coepit habere, donec euo- *1597. die -*
 luta tertia hebdomade, sacro- *9. Iunij.*
 sanctum ad eternum iter Viaticum,
 & extremam postulauit inunctio-
 nem. Vtriusque compos factus Sa-
 cramenti non longo interuallo in-
 teriecto, eodē die postremū deuenit
 in agonem. Is fuit 5. Idus Iunias an-
 no 1597. praesentibusque e Societate
 quinque, qui in eo vico residebant
 sacerdotibus, semihoræ spatio, quā
 coepit agere, purgatam animam suo
 conditori reddidit; cum inter agē-
 dam tanta animi, corporisque tran-
 quillitate fruetur; vt non morte
 dissolui, sed intentis precibus, vt so-
 lebat, cum Deo coniungi spiritu vi-
 uens videretur, qui moriens ani-
 mam, spiritumque in ipsum penitus
 transfundebat; oculis subinde si-
 gnificans, grata sibi esse monita, quæ
 ad memoriam æternorum à præ-
 sentibus suggererantur. Annum a-
 gebat ætis quartum & sexagesi- *Illius*
 mum, in Societate septimū & qua- *ætas.*

R 2 drage-

R. E. L.
356

414 Vita Iosephi Anchieta

dragesimum, è quibus tres in Lusitania, quatuor & quadraginta in Brasilia transegerat.

AVDITA eius morte, magna animorum in omnium ordinum hominibus commotio facta est, tum in Societate, tum è reliquis omnibus communis Patris amissionem

Eius corpus Spiritum sanctum adsequitur.

gentibus. Sed indigenæ maximè curam senserunt: intelligebant delictum, quantum de ipsorum modis in illius desiderio deperisset. Eius corpus sacerdotali indutu, natu, arca lignea inclusum, post diuum funebri pompa, indigenarum subcollatione ad oppidum sanctum deportatum, prosequente Societate Ioannes Ferdinando sacerdotali stola linteato, & banorum magna multitudine funebri lamentatione, & precatione. Et cum quatuordecim iter confecerint, subcollatores vexati flaceret, vt fatigati, us, validioresq; iter cõfecerint, coeperant: quod idè de se

Ferdi
iter po
Cu
sub ip
Micha
ctus,
ria Ep
rator
Religi
haben
fere re
confr
libus,
sub ip
famili
pirati
Iosephi
que
rator
et de
viten
que p
quide
post
runt,
ritum
que i
Ferd

Ferdinandus testabatur, cum tantū-
ter pedes confecisset.

Cum venissent ad portum, qui est
sub ipsū oppidū, cōfestim occurrere
Michaël Azeredius colonix Præfe-
ctus, Bartolomæus Simonius Pere-
grina Episcopi Vicarius, qui Admini-
stratoris titulo ornatur, cum clero,
Religiosi Franciscani, qui ibi sedem
habent, Sodales à Misericordia cum
serere splendidè ornato, & relique
confraternitates cum lænis, & funa-
libus, oppidaniq; reliqui. Interfuit
sub ipsum tempus antiquus Iosephi
familiaris Ioannes Soarius colonus
piratinianus: is pro ea, qua seper
Iosephum beneuolentia, reueren-
tiaque prosequutus est, ab Admini-
stratore petijt, vt sibi potestas fie-
ret defuncti corpus videndi, à quo
vixente tam salutaria monita, vitæ
que præcepta tam diu hausisset. Et
quidem is non ita multò antè, cum
postremis hisce, qui ipsum confece-
runt, languoribus afflictaretur, Spi-
ritum sanctum venerat, ægrotantē
que inuiserat, cui digredienti: vale,

R 3 inquit,

*Funus, &
exequia.*

inquit, fili; non enim posthac, nisi in
vita altera congregiemur; tu qui-
dem hic me videbis iterum, ita ta-
men, vt ipse te alloqui non possim.
Impetrauit Soarius id quod petie-
rat; ac dum pompæ processio ordi-
natur, ac præmittitur, antequam in-
feretrum Misericordiæ inferretur,
aperta est arca, spectante Soario
cum magno virorum aliorum nu-
mero; qui omnes testes fuerunt, ni-
hil inde graueolentiæ efflari, cum
triduo antè animam emisisset; &
nullo aduersus putredinem condi-
mento cadaver curatum esset; &
nec sine multa succussatione itinere
tanto translatum. Tum vera Iose-
phum Soario prædixisse cognitum
est, futurum vt se ibi videret ite-
rum, nec tamen loqui possent inter
se. Inde è portu in oppidum insti-
tuta supplicatio, defunctique cor-
pus à Sodalibus Misericordiæ ad
fores vsque templi Societatis dela-
tatum, inde à Patribus in templum il-
latum. Ab Administratore, clero, &
Franciscanis exequiæ trium noctur-
norum

*Arca, qua
eius cada-
uer fere-
batur,
aperitur.*

REI
57

nor
pho
ta.
cro
dita
mul
Deu
neq
tate
Apo
alia
def
tum
trac
cio
vis
re,
vit
que
liu
vt
De
an
tu
re
ter
Eu

norum officio, adhibita etiam sym-
phonicorum harmonia, celebra-
ta. Postero die solemnibus Missæ sa-
cro illi parentatum: inter sacra au-
dita est Administratoris concio;
multaque quæ per suum famulum
Deus admiranda ediderat, enarrata:
neque veritus est vir tanta auctori-
tate illum inter dicendum Brasiliæ
Apostolum nominare, multaque
alia adijcere Dei D. N. gloriam, &
defuncti laudes augentia. Ingens
tum pridie inter supplicationem
traducendam, tum eo die inter con-
cionem audiendam lachrymarum
vis effusa: omnes enim ingenti amo-
re, reuerentiaque videntem, nunc
vita sanctum mœrore, lacrymis-
que prosequantur, tantaque de il-
lius sanctimonia opinio manarat,
vt multi de eius salute preces ad
Deum facere obliti, illius sanctæ
animæ, tanquam cœlesti iam beati-
tudine donatæ, de se preces offer-
rent. Sepultum est in ipso Societatis
templo, in capella S. Iacobo dicata.
Eius tumulus iuxta tumulû Gregorij

R 4 Ser-

Serrani, de quo sæpe facta mentio, fitus est; & in hoc quoque altera Iosephi prædictio vera declarata est. Huic Serrano aliquot annis ante mandarat Iosephus, cum adhuc provinciam administraret; ut è Bahyensi ad Sebastianense Collegium se transferret. Obiecit illi Serranus: ergone me Pater eiicis à te? istud vero, inquit Iosephus, nullo modo; quin etiam verba S. Basilisci ad S. Chrysostrum Latinè subiecit. Vade frater, non longa enim dies nos loco coniunget. Init S. Sebastianum Serranus, indeque postea ad Spiritum sanctum missus, ibi diem suum non multo ante obierat, & cum eius tumulo Iosephi tumulus coniunctus est.

HACTENVS existimo, quibus quantisque laudibus excelluerit; quantoque diuinæ gratiæ gradu communem hominum mensuram hic admirandus vir excefferit, ex iis quæ narrata sunt, satis esse explicatum. Sed illud maiore admiratione, imitationeque dignum, quod tam
 excel-

excellentes virtutes arte admiranda humilitatis velo ita obtegebat, vt ipsam etiam virtutem humilitatem deprimeret: non enim ille sua facta eleuando humilitatem præferbat, sed splendorem, qui ex ipsis erumpebat, ne emanaret, per multam dissimulationem obscurabat. Quiricius Caxa Societatis Sacerdos, multæ doctrinæ vir, cum post eius mortem in Bahyensi Collegio in communi Sociorum conuentu de Iosephi virtutibus quæreretur, hoc illi testimonium dedit: nihil se in Iosepho tam admirari, atque suspicere, neque vllius rei magis exemplo commoueri, quam quanta efficacitate dona, quibus, & à natura, & à Deo ad omnia summa esset instructus, obtereret, ac pro nihilo duceret. Qua ex re factum est, vt, quamnis omnibus, quandiu vixit, esset admirandus, multo tamen post mortem illius magis aucta sit existimatio: multi enim illo vita functo, ita de eo, deque eius virtutibus loquebantur; vt non modo eius per-

R. 5. tractan-

tractandis laudibus fatiari nō possent, sed etiam à Colloquiis eō ardore animi discederent; vt, nouis cōceptis votis, maiore se studio excitari sentirent ad virtutem. Quod de se ipse quoque Petrus Roteriginus, qui Prouincialis præses in Brasilia quatuor de rebus eius quasi testis oculatus scripsit libros, testatur: id tamen, quādiu vixit, non ita passim fiebat: quin etiam quæ admirationi essent, silentio potius obtegebantur, nec mirum: Deus enim illo ex oculis sublato, hominum mentibus velamen amouerat, quod uiuentis humilitas obducebat. Sed nō postremum obtinet locum in eius laudibus ingens ardor animi in opera præstanda indigētibus: quāuis enim aduersante valetudine, languoreque corpus retardante, nunquam tamen sibi paruit, aut labori se subduxit, quæcunque res difficilis, aut ardua se offerret, quin, quod de sanctis Gregorio, Hieronymo, alijsque scriptum legimus, contra vim dolorum, morborumque cōtende-

tenderet; magnoque animo ad id quod se offerret, quasi sua incōmoda non sentiens aggredereetur, omniq; cura, contentioneq; perficeret.

NEQVE est in minimis ponenda ea laus, index animi de se humilime sentientis, sanctamque religionem adprimè venerantis; nam, cum more, institutoque Societatis singuli iubeantur quotannis sæpius postulare à Præsīde, ut pœna aliqua sibi irrogetur, ob ea, quæ interdū, ut sunt humani lapsus, aut à Societatis legibus, aut à recto religiosi studij tramite exerrariūt; id ille, positus humilibus magna cum animi submissione supplicabundus exposceret. Quo fuerit ad humana omnia ingenio, quantaque facultate ad amceniora studia præsertim excolenda, etsi id ille in minimis habuit, & nō nisi ad communem utilitatem est usus, non tamen est æquum nos silentio præterire. Nam, præter Quiricij Caxeæ testimoniū potuimus ex illis, quæ suprā narrauimus, leonē ex unguis agnoscere. Multa præterea

Cum pœnas ob quotidianos lapsus exposceret ad Præsīdis pedes genua ponebat.

Latino carmine, Lusitanico, Hispanico, Brasílicoque conscripsit; quæ verus contemptor su, uti supra docuimus, ita aliis distribuit, ut ne unâ quidem literam sibi retinuerit. Illa tamen ut multæ frugis ad consequentium temporum usum Patres conseruanda esse iudicarunt; Drama, quod ille nondum Sacerdos S. Vincentij dedit, poëma de B. Virginis vita versu Elegiaco; Brasilicam Societatis historiam, & vitas clariorum Patrum, qui in Brasilia vixerunt. Sed primæ eius lucubrations maxime frugiferæ fuerunt, ars Grammatica, aliæque ad linguæ Brasilicæ usum obseruationes: aditum enim a his aperuit, & viam tum ad eam linguam facili negotio percipiendam, tum ad varias eiusdem notandas dialectos expediuit. Ad hæc Catechismum, aliasque institutiones, ad gētē Christiana religione imbuendam puerosque rudimentis variis exercendos, Brasílico idiomate conscripsit: cuius fructus operæ quantus sit, Brasilicatio & iam inde ad hanc usque diem
sentit,

sentit, & sentura videtur in annos
consequentes. Clarum item præstā-
tis illius virtutis testimoniū citari,
potest opinio, quæ de illius passim
habebatur sanctimonia. Multi fru-
sta ex illius veste adhuc viven-
tis resecta, loco sacrarum reliquia-
rum sibi adoptarunt; eaque in mor-
bis, doloribusque capitis præsertim
certo cum salutis fructu adhibue-
runt; eiusque rei multi testes sunt,
& qui rei miraculum in aliis præse-
tes perspexerunt, & qui ipsi de se te-
stati sunt. Graui lateris dolore an-
gebatur quidam: inuisit Iosephus
agrotantem, petit æger vt sibi liceat
manicam ex eius veste dependen-
tem dolori admouere; eaque ad-
mota, omni prorsus morbo le-
uatus est.

TOTA denique illius vita ma-
gna fuit apud omnes veneratione;
vt non modo eius consilia, sed dicta
etiam plurimi fierent. Nam, vt o-
mittam ignatium Azebedium, Em-
manuele inque Nobregam solitos i-
psium, vel eo ipso tēpore, antequam

R 7

Sacer-

Sacerdos factus est, magnis in rebus & consiliarium, & socium, ac quasi collegam adhibere, viri primarij multi ita illum suspiciebant, vt nõ auderēt in rebus præsertim magnis illius dicto aduersari. Hieronym^o Leitanus, qui Vincetiannâ Præfecturâ annos circiter viginti rexit, magna semper in æstimatione illius in rebus omnibus habuit sententiam. Petrum Leitanum primùm Brasiliæ Episcopum dicere solitum suprâ retulimus; se vni huic Canariño plus, quã reliquis omnibus tribuere, eum magnũ Dei famulũ vt in minimis nominabat: magnũ esse dicebat. Societatis Iuminare. Societatem in Brasilia aureum esse anulum, eius gẽnam esse Iosephum Anchietam. Proximè etiam dictum est ab Administratore Ecclesiastico in funebri, quem de eius laudibus habuit, sermone, Brasiliæ Apostolũ fuisse nominatum. Mitto hoc loco Didaci Floresij, Regiæ classis Præfecti, aliorumque, quos ante commemorauimus de ipso iudicium

diciūm. Ab eadem, qua fuit apud
omnes auctoritate multis in eorum
periculis salutē fuit. Certi cuiusdā
oppidi colonus grauitē aduersus
coloniæ præfectū deliquerat, erat-
que crimen capitale: itatuerat Præ-
fectus, in eoque magna iracundia a-
nimum seuerē obfirmārat, reum ex-
tremo supplicio afficere: Iosephi ta-
men victus precibus iniuriā delin-
quenti condonauit, eumque in pri-
stinam gratiam recepit, cum alioqui
negotium insuperabile videretur.
Pari acerbitate animi rei cuiusdā
præsidij Præfectus irritatus præsi-
diarios duos ob ipsorum cōmerita
capitali sententia punire constitue-
rat: cumque multorum preces de-
miserorum salute repudiasset, acce-
dente ad illorum causam Iosepho,
tantus Præfectum pavor, vt ipse po-
stea factus est, occupauit, vt ei liberū
permiserit, quidquid vellet de vin-
ctis constituere. Ioannes Fernandi-
us Brunus, vir honoratus, & locu-
ples, Lusitanos duos sibi infestos
grauium iniuriarum reos fecerat;
eratque

eratque illorum caput in discrimi-
ne. Ad hominis placandum animum,
veniamque iniuriis impetrandam,
multi honesti viri, in iisq; etiam Pa-
tres aliqui de Societate accedentes
nihil profecerunt: adit hominem æ-
grotantem multa prece, & fiducia
in Deum confirmatus Iosephus; e-
iusque aduentu ægroto diuinitus
mens iniicitur, Iosepho conceden-
dum quidquid peteret. Ita nullo ne-
gotio duorum calamitosorum ad-
uersus immobilem animi duritiam
diuina ope salus impetrata.

HAEC de viro omnium iudicio
virtutis admirandæ habui dicere;
digno illo quidem meliore præco-
nio: sed clara celebri fama virtus
non tam scriptorum lumen deside-
rat, quàm ipsius splendore scripta i-
psa illustrantur. Meū certè cōsiliū
in hac qualicumq; descriptione nō fu-
it lacē, aut fumam dare; neq; virum
summis dignum laudibus exornare,
sed eorum imperio parere, qui pro
suo iure mihi id oneris imposue-
runt; & quātum pro mea tenuitate
possem,

possem, effigiem perfectæ virtutis,
& excellens religiosæ vitæ exemplū
in eo viro proponere, qui hæc in se
suaque vita tam ad viuū expressit.
In quo cum admiratione, tum in-
primis imitatione digna multa per-
spexerimus, torporem nostrum ad
perfectam religionis mensuram
possemus, qui in hoc studio langue-
mus, excitare: quod si assequutus
sum, est quod diuinæ Bonitati grati-
as agam: sin minus in sanctis
hisce cogitationibus curas
meas occupasse non
me poeni-
tebit.

*Laus Deo, Beatæ Virgini Matri, &
Sanctis eius.*